

Edward Burne-Jones (28 sierpnia 1833 w Birmingham - 17 czerwca 1898 w Londynie)

*Ten mistrz prerafaelitów z Birmingham,
pośród braci artystów crème de la crème,
fascynował się pięknem,
piękno jest sztuki tętnem,
całe życie wyznawał ideę tę.*

(ebs)

Edward Burne-Jones wł. Sir Edward Coley Burne-Jones - angielski malarz i grafik, jeden z czołowych przedstawicieli nurtu prerafaelitów i główny jego propagator w Europie.

<https://www.youtube.com/watch?v=RR2LtL1Ksus>

Urodził się 28 sierpnia 1833 w Birmingham jako Edward Coley Burne-Jones, syn skromnego rzemieślnika (ramiarza) Edwarda Richarda Jonesa i Elizabeth Coley, zmarłej kilka dni po porodzie. Jako 11-latek zaczął uczęszczać do rygorystycznej *King Edward's School*, wyróżniając się wśród najlepszych uczniów. Zainteresowany tam rysunkiem, uczestniczył potem w zajęciach organizowanych przez miejscową szkołę artystyczną.

Przygotowując się zgodnie z życzeniem ojca do stanu duchownego, w 1853 podjął jednak odpowiednie studia w oksfordzkim *Exeter College*, tam poznał Williama Morrisa, który pozostał jego dożgonnym przyjacielem. Wspólne poglądy i upodobania skierowały ich obu ku rosnącemu zainteresowaniu sztuką na gruncie pasjonowania się literaturą i historią średniowiecza. Zarazem działania studyjne w tym kierunku przeciwstawiły ich ideowo ówczesnej "cywilizacji przemysłu i maszyn", będącej ich zdaniem zaprzeczeniem estetyzmu.

Po zapoznaniu się w 1854 z "Malarzami współczesnymi" Johna Ruskina zbliżył się do środowiska prerafaelitów, szczególnie zafascynowany twórczością Gabriela Rossettiego. Niewiele starszy artysta skłonił go do poświęcenia się sztuce i zrezygnowania ze studiów teologicznych, a także uzyskał dla niego pierwsze poważne zamówienia (1857-1860), którymi najczęściej były kartony do witraży o tematyce średniowiecznej. Burne-Jones okazał się w istocie znakomitym samoukiem, choć nigdy nie ukończył regularnych studiów, w ciągu dwudziestu lat z powodzeniem opanował wszystkie techniki malarstwa.

W 1860 poślubił Georgianę MacDonald (1840-1920), siostrę dawnego szkolnego kolegi, z którą miał dwoje dzieci.

Była ona również autorką pierwszej biografii artysty. W 1867 osiadł z rodziną w "Grange", XVIII-wiecznej siedzibie w londyńskim Fulham. Współpracował stale z firmą rzemiosła artystycznego Williama Morrisa, biorąc też udział w wykańczaniu tworzonej przez niego siedziby (tzw. *Red House*).

W 1871 i 1873 odbył dwie kolejne podróże do Włoch odwiedzonych już jesienią 1859. Bezpośrednie zetknięcie ze sztuką mistrzów renesansu (zwłaszcza Botticellego, Mantegny, Michała Anioła) zarówno dostarczyło mu wielu tematów twórczych na przyszłość, jak i pozwoliło uzupełnić niedostatki techniki malarskiej.

Przez większość lat 70. nie wystawiał na skutek fali ataków w prasie oraz kryzysu małżeńskiego wywołanego romanssem z modelką Marią Zambaco, którą artystyczne zafascynowanie zakończyło się w atmosferze skandalu (usiłowała popełnić samobójstwo). Przełomowym w jego karierze twórczej okazał się dopiero rok 1877, kiedy wspólnie z czterema innymi artystami (Alma-Tadema, Millais, Leighton, Whistler) zaprezentował swe prace na wystawie urządzonej w londyńskiej antyakademickiej *Grosvenor Gallery*. Sukces ten w rok później zyskał potwierdzenie na skalę międzynarodową podczas ekspozycji tych prac na Wystawie Powszechnej w Paryżu.

Następne dziesięciolecie przyniosło mu renomę największego z żyjących angielskich artystów. W rzeczywistości to on upowszechnił nurt prerafaelicki w kontynentalnej Europie, wyprzedzając w popularności swych nauczycieli i przyjaciół.

<https://www.youtube.com/watch?v=Oe9JOWEYldU>

W 1880 zakupił letni dom "*Prospect House*" w Rottingdean k. Brighton (Sussex), który stał się jego drugą siedzibą. W 1885 wybrano go członkiem Królewskiej Akademii Sztuk Pięknych (RAA). W późnych latach życia tworzył monumentalne kompozycje, wyróżniając się przy tym ogromną aktywnością w innych zakresach (m.in. ilustracje książkowe, projekty wyposażenia wnętrz, nawet scenografie teatralne). Szczytowe powodzenie osiągnął przedstawiając swe prace podczas kolejnej paryskiej Wystawy Powszechnej (1889).

W 1894 królowa Wiktoria przyznała mu tytuł baroneta Rottingdean i Grange. Od 1897 był też członkiem belgijskiej Królewskiej Akademii Nauki, Literatury i Sztuki. Mając nadwerżone zdrowie, zmarł w Fulham jako niespełna 65-letni 17 czerwca 1898 wskutek pogrypowych powikłań. Pochowany w nawie kościoła św. Małgorzaty (Saint Margaret) w Rottingdean.

<https://www.youtube.com/watch?v=aW4fzPd6x6o>

Artystycznie oryginalna, bogata ilościowo i niezwykle zróżnicowana twórczość Burne-Jonesa była wybitnym zjawiskiem nurtu prerafaelityzmu. W początkowym jej okresie zaznaczał się wyraźny wpływ Rossettiego, a technika malarska ograniczała się do akwareli. Zapowiedzią przejścia do własnej stylistyki była duża akwarela "Miłosierny rycerz" (1863).

Cała twórczość artysty pozostawała pod wpływem mistyki europejskiego średniowiecza (zwłaszcza włoskiego i francuskiego), jego legend, epeji, motywów mitycznych i legendarnych (np. cykl legend arturiańskich i o Świętym Graalu). Jednakże w odróżnieniu od reszty prerafaelitów hołdujących epoce wieków średnich, Burne-Jones sięgał później chętnie i do klasycznych motywów antycznych (cykl "Perseusz", "Pigmalion"), do grecko-rzymskiej tematyki mitologicznej ("Napój Kirke", "Zwierciadło Wenery", "Sybilla Delficka"). Poza tym znaczną część prac (witraże, freski, obrazy sztalugowe) poświęcił chrześcijańskiej tematyce sakralnej, zazwyczaj czerpiąc ze źródeł biblijnych ("Sponsa de Libano", "Zwiastowanie", "Gwiazda betlejemaska") i hagiograficznych (przedstawienia ze św. Jerzym, wizerunki aniołów). Wiele obrazów nosi tytuły łacińskie dla zaakcentowania ducha średniowiecza.

Pod względem technicznym przedstawienia te charakteryzował dekoracyjny linearyzm o płynnych, falistych liniach, z wykorzystaniem w tle licznych motywów roślinnych będących zapowiedzią europejskiej secesji. Stylistycznie są one w większości nacechowane symbolizmem i romantycznym mistycyzmem, które artysta wykorzystywał dla przekazania prawd moralnych. Mistycyzm europejskich romantyków dominuje w większości prac Burne-Jonesa. Symbolizm najsilniej wyrażał się naturalnie w przedstawieniach alegorycznych ("Godziny", "Muzyka", "Noc", "Dzień", "Wierność").

Sam ilościowy dorobek artystyczny jest imponujący, bo obliczany na blisko 200 obrazów wykonanych w rozmaitych technikach oraz co najmniej tysiąc kartonów witrażowych. Poza akwarelami ulubionymi formami wypowiedzi były dla niego bliskie duchowi średniowiecza witraże oraz freski. Obrazów olejnych powstało znacznie mniej i nierzadko były one wersjami wcześniejszych kompozycji akwarelowych (np. "Miłość wśród ruin"). Wśród nich stosunkowo niewiele jest portretów (np. żony, Marii Zambaco, Saundersa, Morgany Le Fay, Lady Balfour, baronowej Desandes, Katie Lewis). Istotną część twórczości stanowiły ilustracje do książek, tworzył także projekty mebli, tkanin (tapiserii, innych obić, haftów), mozaik, kostiumów i dekoracji teatralnych.

Edward Bourne-Jones, który przygotowując się do kariery duchownego, ostatecznie został "kapłanem sztuki", pod koniec XIX wieku stał się czołowym przedstawicielem estetyzmu. Według jednego z krytyków przedstawiał sobą "mieszanie gotyckiej duchowości i klasycznego wdzięku spowitą w budzącą powszechny szacunek renesansową szatę". Inny określił go jako "koronnego świadka estetyzmu, wysubtelnionej dekadencji zmysłów i nowej duchowości symbolizmu". Na ekspozycji w *Grosvenor Gallery* uznany został za "przywódcę angielskich malarzy naszych czasów". O uznaniu roli artysty w rozwoju angielskiego malarstwa i sztuki użytkowej świadczą już kolejne wczesne monografie.